

Styrelsen	2024-02-22
Handling nr	8.1
Handläggare	Sara Frank
Daterad	2024-02-14
Reviderad	

**Till
Styrelsen för Västtrafik AB**

Uppföljning internkontrollplan 2023

FÖRSLAG TILL BESLUT

Med anledning av nedanstående föreslås styrelsen besluta
att lägga bifogad uppföljning av internkontrollplan 2023 till handlingarna.

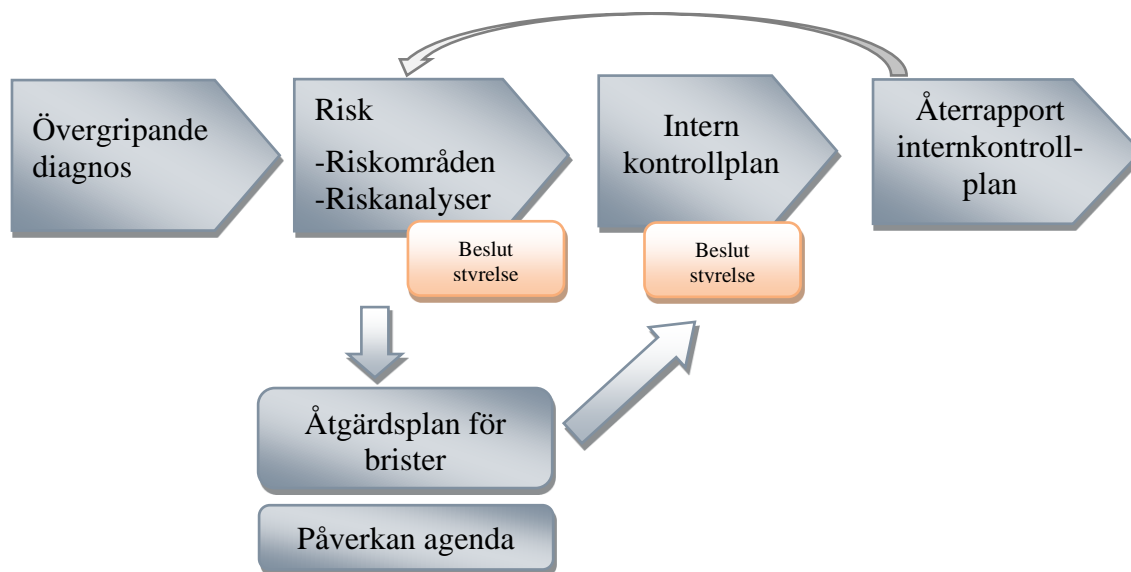
Skövde dag som ovan

Lars Backström

Sara Frank

BAKGRUND

Västrafiks styrelse beslutade i december 2022 om en intern kontrollplan för 2023. Detta är en återrapportering av den planen. Det är det avslutande momentet i den årliga internkontrollprocessen. Syftet är att ytterst besvara frågan om åtgärderna, till den risk som valts ut fyller sin funktion och är tillräckliga.

Sammanfattning

Internkontrollplanen kan ses i två olika delar. Första delen handlar om att säkerställa att befintliga kontrollverktyg efterlevs och underhålls löpande. Den andra delen utgörs av stickprovsuppföljning av riskanalysen.

Sammanfattningsvis kan det likt tidigare år för den första delen konstateras att uppföljningen i interkontrollplanen är en viktig och nödvändig del av processen. Det blir en garanti för att uppföljning och underhåll av regler, omhändertagande av synpunkter m m genomförs.

För den andra delen kan det konstateras att arbete pågår för att följa och minimera samtliga kontrollerade risker. Riskerna är dessutom ofta "rörliga" så till vida att när arbetet fortskrider och en viss del åtgärdats uppkommer nya insikter och nödvändiga åtgärder som behöver omhändertas. De större riskerna är mer löpande processer som behöver utvecklas och stärkas i det dagliga arbetet för att minimera påverkan på verksamheten.

På följande sidor beskrivs kortfattat slutsatsen från uppföljning av respektive kontrollpunkt.

Spelregler

Risk

Risk för att styrande dokument ej efterlevs.

Resultat

Det finns 44 nummer för spelregler

Uppdatering:

- 31 st är genomgångna och samtliga är vid behov uppdaterade och beslutade.
- 1 st har en pågående större översyn.
- 12 st är makulerade/borttagna.

Uppföljning:

- Årets uppdateringar samt uppföljningar har gått bra om än att den fortsatt snarare sker inför årsskiftet än i september.
- I uppföljning av Spelregel VT S 015 Regelverk för inköp och upphandling noterades en del avsteg i samband med trafikavtal. Varje avvikelse är emellertid bedömd av juridisk expertis och diskussion förd i olika grupperingar för att säkerställa att lagstiftningen efterlevs samt tillgodose att konkurrens bibehålls. I några mindre fall (ej trafik) har uppföljning skett i efterhand och avvikelsen har säkerställts.
- Bedömningen är att ingen väsentlig avvikelse är noterad.
- Fortsatt variation i genomförandet av uppföljningarna.

Slutsats

Uppdatering och uppföljning har genomförts. I samband med införandet av nytt intranät har samtliga spelregler tagits upp för nytt beslutat i Västtrafiks ledningsgrupp.

Det är fortsatt variation i hur uppföljningarna formuleras och genomförs vilket delvis beror på att innehållet i spelreglerna varierar.

Risakanalys

Risk

Risk för att risakanalysens samtliga punkter saknar åtgärdsförslag.

Resultat

Pandemin förde med sig en förändring i synen på risker. Det som förut kändes som helt orimligt blev tänkbart. När pandemin började avta så uppstod i stället ett krig i Sveriges närområde, vilket förde med sig nya risker. Samtidigt som riskerna till viss del ändrade karaktär så blev även insikten att förmågan att hantera risker ökade och detta har troligen till en del förändrat innebörden i riskgraderingen. Västrafik tillsammans med ägaren och partners kan hantera stora utmaningar och samtidigt skydda bolaget och driva verksamheten utifrån den samhällsviktiga funktion som uppdraget medför.

Samtidigt är samhället i en period av uppvaknande och säkerhetsläget har skärpts i Sverige, vilket i sig medför nya okända risker. Det löpande arbetet med riskanalyser i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv behöver vara en viktig komponent i vardagen.

Jämfört med föregående år har antalet risker med högre värdering än riskpoäng 8 minskat från 44 till 41 risker. Samtliga har någon form av åtgärd kopplad till risken. Åtgärderna kan vara i olika faser och av olika karaktär. Vissa syftar till att följa risken, andra att hantera om det uppstår och några åtgärder minimerar risken.

Slutsats

Västrafik fortsätter att utveckla risakanalysen med tillhörande process som ett av verktygen för att driva verksamheten framåt, med ett medvetet risktänk. Arbetet för att få åtgärd på samtliga risker fortgår. Utifrån riskernas mognadsgrad blir även åtgärderna skarpare och mer tydliga.

Rekommendation från revisionen

Risk

Risk att synpunkter och rekommendationer från genomförd revision ej åtgärdas.

Resultat legal bolagsrevision

Bokslutsrevision från 2022 redovisade inga synpunkter som kräver åtgärder. Granskning av intern kontroll och förvaltningsrevision 2022 (inkl övergripande från IT-revisionen) redovisade 2 rekommendationer (föregående år 2 st).

- Formalisering av intern kontroll – rekommendation att arbetet fortsätter och ges prioritet. Detta har efterlevts under året.

- IT-säkerhet fortsatta rekommendationer enligt särskild rapport. Arbetet har fortgått under 2023 och arbetet kommer fortsätta 2024.

Resultat lekmannarevision

Utifrån lekmannarevisorernas granskning verksamhetsåret 2022 gavs följande rekommendationer med genomförd uppföljande granskning under verksamhetsåret 2023.

- Grundläggande granskning avseende måluppfyllelse för regionfullmäktiges prioriterade mål
Revisorernas rekommendationer var att;
 - Bolaget gör en bedömning av måluppfyllelsen för regionfullmäktiges mål.

Slutsats: Bolaget har under 2023 inte uppfyllt rekommendationen, en tabell med måluppfyllnad utifrån trafikförsörjningsprogrammet har infogats i årsrapporten. I budget 2024 har bolaget försökt att strukturera upp texten för att möjliggöra tydligare rapportering under kommande år.

- Granskning av offentlighet och sekretess
Revisorernas rekommendation var att;
 - Bolaget ser till att alla förfrågningar om utlämning av allmänna handlingar besvaras.

Slutsats: Revisionen bedömer att bolaget omhändertagit rekommendationen under 2023.

- Granskning av rekrytering av chefer och medarbetare
Revisorernas rekommendationer var att;
 - bolaget ska säkerställa en enhetlig och transparent bedömning av kandidater vid rekryteringar.
 - bolaget att systematisera kontroller vid rekryteringsprocessen.

Slutsats: Revisionen bedömer att bolaget omhändertagit rekommendationerna under 2023.

Slutsats

Revisionernas rekommendationer från år 2022 har i delvis omhändertagits och där så är nödvändigt fortsätter aktiviteter att pågå för att omhänderta kvarvarande delar.

Säkerställa kontinuitetskrav för kritiska system/ IT leveranser

Risk

Västtrafik är starkt beroende av IT och förväntan på tillgänglighet har ökat. Avbrott i den digitala leveransen medför minskad förmåga att leverera kollektivtrafik, att leva upp till uppdraget i civilt försvar, att skapa trygghet för resenärerna, att säkra intäkter via biljettförsäljning m m.

Resultat

I syfte att åtgärda denna risk behöver Västtrafik säkerställa kontinuitetskrav för kritiska system/IT-leveranser utifrån kostnads- och nyttoanalys och definiera behovsnivå för att säkerställa rätt kapacitet för rätt områden.

Arbete har utförts under året utifrån:

- Sårbarheter (kartläggning, åtgärd och uppföljning)
- Tester
- Organisation och process.

Västtrafik har ökat stabiliteten men det finns en kontinuerlig risk utifrån förändrad omvärld och teknisk utveckling.

Arbetet behöver fortsätta under 2024 och då med fokus på bland annat:

- Operativa verktyg för diagnos och åtgärd av vissa funktioner utanför IT
- Utökning av förmåga att övervaka och agera utanför kontorstid
- Fortsatt löpande arbete kopplat till säkerhet enligt ovan.

Slutsats

Ett antal aktiviteter har genomförts under 2023 i enlighet med riskanalysen. Aktiviteterna har baserats enligt den prioritetsordning som finns kopplat till kritiska system. Resultatet är en bättre situation avseende sårbarhetsnivån samt förmåga att agera vid incident. Fortsatt arbete behövs och framöver förutspås att en större del av den löpande driften kommer att behöva användas för att säkra tillgängligheten i Västtrafiks IT-miljöer.

Risk att inte uppnå miljömålen

Risk

Risk att inte uppnå miljömålen på grund av stora osäkerheter på energimarknaden gällande tillgång, pris och klimatprestanda.

Resultat

Västtrafik har under året följt utvecklingen på drivmedelsmarknaden avseende både pris och tillgång. Ett antal drivmedel har varit uppe för diskussion under året och åtgärder har vidtagits. Det kan konstateras att elektrifieringen är avgörande för att nå målet och den pågår. Västtrafik har idag 474 elbussar i drift och elektrifiering pågår inom fartygstrafiken. Regiontrafiken bedöms kunna elektrifieras efter 2026 då fordonsmarknaden troligen kommer kunna erbjuda flera olika modeller som passar trafiken. Men det finns utmaningar som kan försena elektrifieringen utifrån hållbara leverantörsled samt prissättning.

Slutsats

Det finns goda förutsättningar att nå miljö- och klimatmålen där Västtrafik noga följer utvecklingen på både fordon och energimarknaden. Västtrafik arbetar tillsammans med övriga trafikhuvudmän, fordonsbranschen och trafikföretagen för att nå förbättrade förutsättningar gällande hållbara leverantörled.

Bristande uthållighet i arbetet med betalningsviljan

Risk

Risk för bristande uthållighet i arbetet med betalningsviljan.

Resultat

Risken för bristande uthållighet i arbetet med betalningsviljan motverkas genom stort fokus och tät uppföljning på åtgärderna i plan för intäktssäkring 2023–2024. Åtgärderna syftar till att öka betalningsviljan och reducera fuskåknningen. Kortfattat kan arbetet sägas handla om att försvåra för resor utan giltig biljett genom krav på visering vid påstigning på buss där så är möjligt, såväl som genom ökad visering på tåg och båt. Vidare handlar arbetet om att påverka resenärernas inställning till att betala genom att öka den upplevda risken att få en tilläggsavgift och genom kommunikation i olika former.

I Västtrafiks affärsplan ingår fokusområdet ekonomisk hållbarhet som syftar till att skapa ekonomiskt utrymme för att finansiera fortsatta satsningar för ökat hållbart resande. En kritisk framgångsfaktor som har identifierats för fokusområdet är ”reducera fuskåknningen”. Det innebär att Västtrafik har pekat ut detta arbete som ett övergripande fokus för verksamheten. Framdriften i arbetet i stort följs upp under året och redovisas i Västtrafiks ledningsgrupp kvartalsvis. Ansvaret för såväl själva arbetet som en fördjupad och nedbruten uppföljning, vilar på delområdesledning intäktssäkring, ett tvärfunktionellt forum för styrning och samverkan. Där kommer uppföljning av bland annat valideringsgrad på buss, genomförda biljettkontroller, andelen fusk samt utfärdade tilläggsavgifter att följas upp löpande. Eventuella tendenser till bristande uthållighet kommer att fångas och åtgärdas inom ramen för det arbetet.

Ekonomiskt sker uppföljning av utvecklingen i intäktsgruppen. Där bedöms månadsvis utfall och jämförelse med förväntningar i budget. Där hanteras även frågan i samband med olika prognoser på lång och kort sikt.

Intäktssäkring är en stående punkt vid Västtrafiks styrelsesammanträden där utvecklingen av arbetet redogörs för löpande.

Slutsats

Arbetet med att motverka minskad betalningsvilja är numera infogat i de olika styrande processerna vilket säkerställer fokus på frågan. Frågan är även införd på flera olika styrande nivåer som resulterar i uppföljning med olika detaljeringsgrad. Resurser är dedikerade, styrning finns med i processen och uppföljning genomförs löpande.

Begäran allmänna handlingar

Risk

Risk att alla förfrågningar om utlämning av allmänna handlingar ej besvaras.

Resultat

För att kontrollera att Västtrafik följer regelverk för utlämnande av allmän handling har avdelning dokumentadministration genomfört en stickprovsgranskning genom att skicka fem förfrågningar till verksamheten.

I samband av genomförd kontroll upptäcktes att spamfiltret hos VGR var inställt på för reducerande och generella parametrar vilket lett till att några mejl inte gick fram till avsedd adress. Frågan har tagits vidare med ansvariga på VGR för åtgärd.

I övrigt kan konstateras att ytterligare utbildning krävs dels för att skapa förståelse för den skyndsamhet som krävs avseende begäran, dels för processen vad gäller nekande av utlämning handlingar.

Slutsats

Stickprovskontroll visade att i två fall av fem har förfrågan inte hanterats på ett korrekt sätt. Västtrafik behöver jobba vidare med att sprida kunskap om offentlighet och sekretess till medarbetarna så att alla förfrågningar om utlämning av allmänna handlingar besvaras. Motsvarande granskning föreslås genomföras 2024.

Bilaga: Internkontrollplan 2023 - sammanställning

Internkontrollplan 2023				
Risk	Kontrollmoment	Kontrollansvarig	Kontrollmetod	Kommentar
Återkommande punkter				
Risk för att styrande dokument ej efterlevs.	Uppföljning och sammanställning av samtliga spelreglers uppföljningar samt noterade avvikelser.	Lars Backström /Sara Frank	Återrapporteras	Återrapporteras
Risk för att riskanalysens samtliga punkter saknar åtgärdsförslag.	De flesta risker i Västtrafiks Riskanalys 2022 har dokumenterade åtgärder, men några saknas. Dessa ska åtgärdas. Uppföljning av att detta ska ske.	Lars Backström /Sara Frank	Återrapporteras	Återrapporteras
Risk att synpunkter och rekommendationer från genomförd revision ej åtgärdas.	En uppföljning ska ske att bolaget hanterat synpunkter och rekommendationer. Med hanterat menas att tillämpliga åtgärder genomförts eller att motivering finns för kvarstående öppna frågeställningar.	Lars Backström /Sara Frank /m fl	Återrapporteras	Återrapporteras
Förslag från Riskanalysen				
Risk: Västtrafik är starkt beroende av IT och förväntan på tillgänglighet har ökat. Avbrott i den digitala leveransen medför minskad förmåga att leverera kollektivtrafik, att leva upp till uppdraget i civilt försvar, att skapa trygghet för resenärerna, att säkra intäkter via biljettförsäljning mm.	Säkerställa kontinuitetskrav för kritiska system/IT-leveranser utifrån kostnads-nyttoanalys och definiera behovsnivå för att säkerställa rätt kapacitet för rätt område.	Lars Backström/ Thom Birkeland	Återrapporteras	Återrapporteras
Risk att inte uppnå miljömålen på grund av stora osäkerheter på energimarknaden gällande tillgång, pris och klimatprestanda.	Kommer utreda framtida energislag och dess risker samt möjligheter. Västtrafik har tagit fram reduceringsplaner och processer för att arbeta med åtgärder i trafiken vid händelse av bristande energitillgång. Västtrafik följer marknaden inkl priser och för samtal med branschen.	Lars Backström/ Camilla Holtet	Återrapporteras	Återrapporteras
Risk för bristande uthållighet i arbetet med betalningsviljan.	Efterfråga och följa upp viseringsgraden i samtliga berörda avtal. Fortsätta stötta med kommunikation och utbildning. Fortsatt närvaro med synligt ledarskap och värddar ute i trafiken. Utveckla biljettkontrollens arbetssätt så att det blir datadrivet och insatser kan riktas dit de bäst behövs och med stöd av bättre tekniska verktyg.	Lars Backström/ Maria Björner Brauer/ Sara Irlund/ Anna Johansson	Återrapporteras	Återrapporteras
Risk att alla förfrågningar om utlämning av allmänna handlingar ej besvaras.	En uppföljning ska ske där Västtrafik under året genomför 5 st slumpmässiga stickprov på begäran om allmänna handlingar.	Lars Backström/ Sara Frank	Återrapporteras	Återrapporteras